

В статье рассмотрены особенности действующих моделей страхования сельскохозяйственных рисков в зарубежных странах и определены их основные преимущества и недостатки.

Ключевые слова: страхование, сельскохозяйственные риски, модели страхования.

The article deals with peculiarities of current models of agricultural risks insurance in foreign countries. Their advantages and disadvantages are identified.

Keywords: insurance, agricultural risks, insurance models.

Дата надходження до редакції: 16.09.2013 р.

Рецензент: д.е.н., професор Плаксієнко В.Я.

УДК 658.27

ВПЛИВ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ

Л. В. Васюренко, аспірант Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. Петра Василенка*

Науковий керівник – к.е.н., доцент Литвинов А.І.

У статті зроблена спроба аналізу структури реалізації продукції сільськогосподарськими підприємствами Харківської області з метою виявлення її раціональних параметрів з точки зору економічної ефективності використання основного капіталу і обґрунтування напрямків підвищення останньої за рахунок виявлених факторів.

Ключові слова. Спеціалізація, кластеризація, товарна продукція, сільськогосподарське виробництво, групування, основні фонди.

Постановка проблеми. В умовах розвитку ринкової конкуренції оптимізація виробничої структури сільськогосподарського підприємства має важливе значення для стабільного отримання ним економічної вигоди, також вона дозволяє виявити найбільш доцільні напрямки використання ресурсів та невикористані можливості збільшення обсягів надходження виручки. При цьому збільшення рівня товарності таких видів продукції, що мають більш високий рівень ефективності, в загальній структурі дозволить підприємству підвищувати рівень прибутковості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Питанням оптимізації структури товарної продукції з метою підвищення економічної ефективності сільського господарства і підвищення у такий спосіб рівня конкурентоспроможності підприємства приділялась велика увага таким економістами як Андрійчук В.Г., Саблук П.Т., Онищенко О.М., іншими.

У відповідності до їх праць, основним показником спеціалізації господарства є структура його товарної продукції, тобто питома вага окремих видів сільськогосподарської продукції в загальній товарній масі. Для обґрунтованої спеціалізації також треба врахувати всі складові витрат, економічні та природні умови розміщення підприємства. Оптимальне поєднання галузей при цьому повинно забезпечити найбільш продуктивне використання засобів виробництва, прискорення їх оборотності, повне та рівномірне використання трудових ресурсів, високу ефективність виробництва та швидку окупність витрат.

Формування цілей статей. Метою даної статті є перевірка наявності зв'язку між спеціалі-

зацією сільськогосподарського підприємства та ефективністю використання основного капіталу, а також, в разі наявності такого зв'язку — обґрунтування раціональних параметрів спеціалізації, які сприятимуть підвищенню рівня економічної ефективності використання основного капіталу та сільськогосподарського підприємства в цілому.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сільськогосподарське виробництво є прикладом складного процесу, що характеризується як доволі значною тривалістю (у порівнянні із виробничими процесами інших галузей), значною кількістю факторів, що здійснюють вплив та тим, що багато з них знаходяться поза сферою впливу людини. Внаслідок цього його аналіз є доволі складним і потребує використання методів та прийомів, що дозволяють, по-перше, аналізувати значні обсяги інформації та, по-друге, забезпечити високу достовірність одержаних результатів. Одним з таких методів є кластерний аналіз. Це багатовимірна статистична процедура, результатом проведення якої є поєднання багатьох об'єктів на основі сукупності їх характеристик в однорідні групи або кластери. Значна перевага аналізу такого типу у порівнянні, наприклад, із групуванням, полягає в тому, що перший дає можливість групування об'єктів із урахуванням всіх ознак одночасно, тобто це своєрідне групування, що здійснюється в багатовимірному просторі, де кожний з параметрів виступає особливим виміром. Одним із результатів кластерного аналізу є організація досліджуваних даних в наочні структури.

Для формування сукупності ознак, що характеризують досліджувані об'єкти з точки зору оде-

ржання прибутку, були обрані показники чистого доходу по кожному виду реалізованої продукції сільськогосподарським підприємствами Харківської області. Інформаційний масив при цьому включав в себе показники діяльності вибірки сільськогосподарських підприємств Харківської області за 2011 рік.

Класифікація об'єктів проводилась методом к-середніх, який дозволяє отримати оптимальне розбиття на кластери сільськогосподарські підприємства. Цей метод будує рівно к-різних кластерів, розташованих на можливо більшій відстані один від одного, тобто суттєво відрізняються один від одного. В нашому дослідженні це групу-

вання з суттєво різною структурою отриманого підприємством чистого доходу від кожного виду реалізованої продукції.

В ході аналізу було виділено 29 об'єктів, які мають прийнятну щільність зв'язку, та згруповані у 6 кластерів, що дає більш високу якість класифікації з унікальними, суттєво різними структурами отриманого чистого доходу від реалізованої продукції. Для узагальнення висновків з приводу раціонального функціонування та використання основного капіталу підприємствами сформованих груп нами проведені розрахунки показників, які характеризують ефективність використання основних фондів (таблиця 1, 2).

Таблиця 1

Структура чистого доходу по видам спеціалізації в сільськогосподарських підприємствах Харківської області в 2011 році, %

Спеціалізація	Номер кластеру					
	1	2	3	4	5	6
Зерно та зернобобові	33	42	6	52	59	-
Соняшник	16	18	2	44	28	-
Соя	2	10	-	-	4	-
Ріпак	-	0,4	-	-	4	-
Цукрові буряки	2	6	-	3	2	-
Всього по рослинництву	53	76	8	100	97	0
Велика рогата худоба	8	2	2	-	1	-
Свині	5	2	71	-	0,1	-
Овці	-	0,002	-	-	-	-
Птиця	-	1	-	-	-	3
Молоко	35	7	19	-	3	-
Яйця	-	12	-	-	-	97
Всього по тваринництву	46	24	92	0	3	100
Всього по кластеру	100	100	100	100	100	100

Таблиця 2

Показники ефективності використання основного капіталу сільськогосподарськими підприємствами Харківської області в 2011 році

Показники	Номер кластеру					
	1	2	3	4	5	6
Фондовіддача по чистому доходу від реалізації, грн	1,47	1,64	0,67	3,7	2,16	2,58
Частка чистого доходу, отримана на 1 грн. спожитих основних фондів, грн	23	24	15	40	18	34

В результаті проведеного аналізу було з'ясовано, що фактор спеціалізації сільськогосподарського виробництва тісно пов'язаний із ефективністю використання основного капіталу. Групування сільгоспвиробників по типу спеціалізації та її впливу на фондовіддачу і фондорентабельність дозволило виявити більш раціональні підходи до ефективного використання основних фондів.

При проведенні аналізу було одержано наступний розподіл господарств.

Перший кластер об'єднав підприємства з 54 відсотками отриманого доходу від реалізації зернових та соняшника та 46 відсотків – від реалізації продукції тваринництва з розширеною спеціалізацією, де найбільшу частку, 35 відсотків займає молоко. Показник фондовіддачі, розрахова-

ний по чистому доходу від реалізації, становить у підприємствах кластеру в середньому 1,47 гривні отриманого доходу на 1 гривню наявного у підприємства основного капіталу, що свідчить про достатню оснащеність підприємств необхідними виробничими фондами. На одну гривню спожитих основних фондів в господарствах цього кластеру припадає 23 гривні чистого доходу, зростання цього показника сприяє зниженню собівартості продукції та прискоренню оборотності основного капіталу.

В другий кластер увійшли підприємства з багатогалузевою спеціалізацією. Товарна продукція тваринництва формує 24 % загального обсягу реалізації і рослинництва – 76 %. Середній показник фондовіддачі по кластеру має значення 1,64 грн чистого доходу на 1 грн основних фондів та

24 грн чистого доходу на 1 грн спожитих основних фондів.

Третій кластер включив в себе підприємства тваринницького напрямку спеціалізації, де за рахунок цієї галузі формується 92 % товарної продукції, в тому числі — 71 % — становить продукція свинарства. Підприємствам кластеру притаманний найнижчий рівень показників ефективності використання основних фондів. Так, показник фондівдачі становить 0,63 грн чистого доходу на 1 грн основних фондів, а на 1 грн спожитих фондів одержано лише 15 грн чистого доходу.

Четвертий кластер об'єднує спеціалізовані підприємства зі 100 відсотковою товарною структурою сформованою за рахунок рослинництва. В цьому кластері спостерігаються найвищі значення показників фондівдачі: 3,7 грн чистого доходу на 1 грн основних фондів та 40 грн доходу на 1 гривню спожитих фондів. Підприємства цього кластеру показали найвищу ефективність.

В п'ятий кластер увійшли підприємства переважно рослинницької спрямованості (97% товарної продукції). Значну питому вагу тут посідають високорентабельні культури: зернові - 59 % та соняшник – 28 % в загальній структурі. Але ефективність в цьому кластері не є надто високою. Фондовіддача становить 2,16 грн чистого доходу на 1 грн основних фондів та 18 гривень – на 1 гривню спожитої частини фондів.

Підприємства, що увійшли в шостий кластер спеціалізуються виключно на птахівництві, 97 відсотків товарної продукції в них займають яйця. Цей вид продукції забезпечує виробникам високу ефективність. Це підтверджують високі показники фондівдачі, зафіксовані на рівні 2,58 грн чистого доходу на 1 грн застосовуваних основних фондів та частки спожитих основних фондів – 34 грн на 1 грн спожитої частини фондів. Підприємства цього кластеру посідають друге місце по рівню ефективності у досліджуваній вибірці.

Аналіз таблиць 1 та 2 підтверджує, що від обраного сільськогосподарським підприємством напрямку спеціалізації, складу його виробничої програми у значній мірі залежить рівень економі-

чної ефективності використання основних фондів та господарської діяльності в цілому. Багатогалузеві підприємства продемонстрували показники ефективності використання основних фондів, що знаходяться на прийнятному рівні та є доволі стабільними. Найбільш ефективними виявились спеціалізовані сільськогосподарські підприємства, причому перше місце посів кластер, представлений рослинницькими господарствами, основу виробничої програми яких складають зернові культури та соняшник, а друге — тваринницькі господарства птахівничого спрямування, орієнтовані на виробництво яєць. Найменш ефективними виявились моногалузеві сільськогосподарські підприємства. Причому кластер рослинницьких господарств мав широкий спектр вирощуваних культур, а кластер найменш ефективних господарств включив у себе підприємства, орієнтовані на свинарство.

Висновки. Проведений аналіз свідчить, що ефективність використання основного капіталу значною мірою залежить від спеціалізації сільськогосподарського підприємства. Особливо слід відмітити, що і до кластерів найбільш ефективних і до кластерів найменш ефективних сільськогосподарських підприємств потрапили спеціалізовані господарства. При цьому багатогалузеві господарства продемонстрували менш високі, але більш стабільні показники. Поясненням цього має стати більш високий рівень ринкових ризиків, що завжди супроводжує підвищення рівня спеціалізації. В цей же час міжгалузєва диверсифікація дозволяє їх уникнути, але при цьому ефективність використання основного капіталу дещо знижується. Тому, в сучасних умовах для сільськогосподарських підприємств раціональні параметри співвідношення галузей знаходяться в межах 50-80% товарної продукції рослинницької галузі, решта — має формуватись за рахунок тваринництва. Подальше підвищення рівня спеціалізації може сприяти підвищенню ефективності використання основного капіталу, але через високий рівень ризику потребує додаткового обґрунтування в кожному конкретному випадку.

Список використаної літератури:

1. Андрійчук В.Г. Ефективність використання виробничого потенціала в сільському господарстві. - М.: Економіка, 1983, - 208 с.
2. Саблук П.Т. Макроекономічні пріоритети розвитку сільського господарства та сільських територій України. - М.: ВІАПІ ім. А.А. Ніконова, с.645.
3. Оніщенко А. М. Спеціалізація сільськогосподарського виробництва: методологічні проблеми оптимізації. - М.: Економіка, 1978, - 289 с.
4. Дюран, Б. Кластерний аналіз /Б. Дюран, П. Одел. - М.: Статистика, 1977. - 128 с.
5. Статистичний збірник- Харківська область у 2011 року. - Головне управління статистики Харківської області-2012. - 286 с.

В статтю проаналізовані дослідження про виробничу структуру товарної продукції сільськогосподарських підприємств Харківської області з метою виявлення раціональних параметрів, направлених на удосконалення ефективного використання основних фондів підприємств.

ятий.

Ключевые слова. Специализация, кластеризация, товарная продукция, сельскохозяйственное производство, группировки, основные фонды

The article contains an attempt of the research of Kharkiv region agricultural enterprises production sales structure in order to identify the rational parameters aimed to improve fixed capital use economic efficiency and grounding the ways of its improving due to revealed factors.

Keywords. specialization, clustering, commodity products, agricultural production, grouping, fixed assets

Дата надходження до редакції: 14.10.2013 р.
Рецензент: д.е.н., доцент Крансоруцький О.О.

УДК: 657.1

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ФОРМУВАННЯ ПАЙОВОГО КАПІТАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ

А. М. Собченко, к.е.н., доцент ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

У статті розглянуто порядок формування та руху пайового капіталу сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу та відображення цього процесу на рахунках бухгалтерського обліку. Виявлено ряд специфічних питань, які потребують вирішення. Розроблено ряд пропозицій по вдосконаленню методології обліку вищезгаданого процесу.

Ключові слова: сільськогосподарський обслуговуючий кооператив, пайовий капітал, пайовий внесок, подільний та неподільний фонд, методологія обліку.

Постановка проблеми. В Україні великі структури і трейдери диктують умови на ринку сільськогосподарської продукції, бо не мають протизваги — нема кооперації, нема об'єднання виробників. Посередники за безцінь скуповують продукцію у селян, які не мають доступу до ринків, і далі продають її, отримуючи прибутки. Як свідчить практика, там, де люди об'єдналися і створили збутові кооперативи, посередники відступають. Проте, на сьогодні, перед сільськогосподарськими обслуговуючими кооперативами є певні недоліки. З одного боку, створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів стримує недостатня поінформованість сільського населення про їх діяльність і переваги. Попередні десятиліття радянської історії підірвали довіру людей до інституту кооперації. До того ж, у незможних селян відсутній стартовий капітал для об'єднання. З іншого боку, це відсутність розуміння на рівні державних органів, зокрема районних, якою є економічна природа кооперації. В Україні нема єдиного кооперативного координаційного центру. У різних регіонах є різні підходи. Отже, перед сільськогосподарськими обслуговуючими кооперативами поставлені досить серйозні проблеми, які вимагають негайного вирішення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Методологія бухгалтерського обліку формування пайового капіталу сільськогосподарського кооперативу досліджена у працях С.Ф. Голова, А.Д. Криворак, М.М. Коцупатрого, В.В. Мельничук, І.І. Сардачук, В. В. Сопка тощо.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є розкриття особливостей обліку форму-

вання і руху пайового капіталу сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та внесення пропозицій щодо його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Організація діяльності кооперативних підприємств базується на формуванні відповідних фондів фінансових ресурсів. Для забезпечення статутної діяльності кооперативу у порядку передбаченим статутом формує пайовий, неподільний, резервний та додатковий (спеціальний) фонди.

Члени кооперативу повинні вносити паї пропорційно до послуг, що вони отримують. Пайові внески є основою для формування фондів кооперативу, і водночас вони є гарантією члена в його операціях з кооперативом. Саме тому пайовий внесок члена кооперативу має бути пропорційним обсягу отриманих ним послуг в загальному обсязі послуг, які кооператив надає своїм членам. Адже чим більший обсяг послуг він отримує, тим більше повинна бути його участь в фінансуванні діяльності кооперативу і тим більше гарантій він має надати кооперативу. Наприклад, кооперативна машинно-технологічна станція на певний обсяг послуг має придбати на сезон відповідну кількість паливо-мастильних, розхідних матеріалів і т.д. Зрозуміло, фінансування таких витрат членами кооперативу має бути пропорційним поданим замовленням на послуги. При цьому обсяг послуг, а тому і обсяг такого фінансування конкретним член кооперативу, може змінюватися рік від року внаслідок зміни посівних площ, вирощуваних культур, їх врожайності і т.д.

Механізм формування пайового фонду передбачає здійснення членами (асоційованими членами) обов'язкових і додаткових внесків –